

Sebevraždy ve vojsku.)*

Sebevražda, zjev velice nápadný, stala se přirozeně předmětem vědeckého bádání; zabývá se jí demografie, sociologie, filosofie, právníctví, psychologie a lékařství (zvláště psychiatrie a eugenika), každá věda se svého stanoviska.

Sebevražda je však též problémem vojenským, jednak vzhledem ke skutečnosti, že skoro ve všech státech je sebevražednost v armádě větší než v obyvatelstvu dotčeného státu vůbec, jednak že vysoká sebevražednost ve vojsku se stává předmětem pozornosti politických činitelů a veřejného tisku, a to buď v dobře míněné snaze po nápravě, nebo jako vítaná zbraň protistátní propagandy.

Přirozeně zajímá nás otázka, v jakém poměru stojí sebevražednost našeho vojska jednak k sebevražednosti cizích armád, jednak k sebevražednosti obyvatelstva našeho státu vůbec.

Na tyto otázky můžeme zatím dáti jen předběžnou odpověď, poněvadž úplná čísla zdravotně statistická máme teprve za jeden rok, t. j. za dobu od 1. října 1921 do 30. září 1922; ve všech statisti-

**) Užitá literatura:*

E. Morselli, Der Selbstmord, něm. překlad, Lipsko 1881.

Masaryk, Der Selbstmord als soziale Massenerscheinung, Wien 1881.

Kraepelin, Psychiatrie, 1896.

Kuffner, Psychiatrie, Praha 1901.

Podhajský, O zúmýslných sebepoškozeních v c. a k. vojště. Časopis českých lékařů, 1921.

Návrát, O samovraždě, Praha 1904.

kách pak pozorujeme, že čísla za jednotlivá léta jeví značné výchyly, takže jen statistické výsledky za několik let a jejich průměry jsou vhodným podkladem správného úsudku. To platí zvláště pro naši úvahu, při které se setkáváme s nevýhodou malých čísel.

Dále nemáme poválečných statistik cizích armád; chybí nám tedy nejdůležitější předmět přirovnávací, což je tím povážlivější, že světová válka změnila asi značně poměry v armádách zúčastněných států. Přistupujeme tedy k projednání problému se všemi výhradami, jež z řečeného vyplývají.

I. Sebevražednost čsl. vojska a cizích armád.

V čs. vojsku bylo ve statistickém roce 1921/22, t. j. od 1. října 1921 do 30. září 1922 106 případů sebevraždy čili 69.9 na 100.000 průměrného počtu živých. Z toho bylo 86 případů u mužstva (65.9 na 100.000 mužů) a 20 případů u gázistů (94.5 na 100.000 gázistů).

V cizích armádách připadlo ročně sebevražd na 100.000 mužů:

Armáda	Průměr 1875- 1909	Průměrná sebevražednost za pětiletí						
		1875- 1879	1880- 1884	1885- 1889	1890- 1894	1895- 1899	1900- 1904	1905- 1909
rakousko-uherská	111	110	125	140	114	100	105	81
pruská	55	64	75	67	55	41	42	39
bavorská	51	56	78	63	43	45	38	32
italská	37	41	45	35	37	30	32	25*
francouzská	27	26	30	33	27	23	19	16
nizozemská	25	—	47*	30	25	17	14	15*
belgická	23	16	25	34	23	28	16	16
dánská	23	—	—	—	—	—	23*	23*
švédská	21	—	—	—	17	33*	26*	8*
anglická	21	—	24*	22	23	23	30	19
španělská	14	—	—	—	—	—	—	14
ruská	14	—	—	—	15	13	13	16
Spoj. států severoamerických	56	—	—	—	—	—	—	56
japonská	45	—	18	32	61	54	51*	57*

V tabulce této jsou zapsány roční průměry za jednotlivá pětiletí, pokud data byla po ruce. Čísla označená hvězdičkou nejsou průměry za celá pětiletí, nýbrž jen za 3—4 léta.

Z novější statistiky předválečné můžeme uvést jen tato čísla:

	1909	1910	1911	1912	1913
Francie, vojsko dislokované v Evropě	19	16	19	15	13
Francie, vojsko dislokované v Alžíru a Tunisu	43	43	18	44	28
Italie	26	22	14.8	13	16
Rakousko-Uhersko	—	—	66	70	—

(t. j. počet sebevražd na 100.000 mužů).

Brosch, Die Selbstmörder. Mit besonderer Berücksichtigung der militärischen Selbstmörder und ihrer Obduktionsbefunde, Lipsko 1909.

Schwiening, Militärsanitätsstatistik, Berlin 1913.

Netušil, Sebevražednost ve Spojených státech severoamerických, Praha 1923.

Netušil, Sebevražednost v zemích českých, díl I., Praha 1923

Sanitätsstatistischer Bericht des k. u. k. Heeres für das J. 1912, Wien 1913.

Statistique médicale de l'armée de terre pendant l'année 1913, Paris 1922.

Relazione medico-statistica delle condizioni sanitarie del r. esercito (1° Gennaio 1909, [31°], Luglio 1914), Roma 1921.

Z těchto tabulek jest patrné:

1. že v poslední čtvrtině 19. a začátkem 20. století ze všech čelnějších armád největší sebevražednost měla armáda rakousko-uherská a to vůči jiným armádám nápadně vysokou; za rakousko-uherskou se řadí hned armáda německá;

2. že v evropských armádách přibývalo sebevražednosti do let osmdesátých předešlého století, načež jí ubývalo; v armádě japonské přibývalo sebevražd ještě na počátku 20. století;

3. že přes veliké rozdíly v intenzitě sebevražednosti mají křivky sebevražednosti evropských armád všude stejný tvar. Pořadí státu je až na menší výjimky ve všech pětiletích stejné. Je zde tedy patrna jistá zákonnost.

Podobně jako sebevražednost různých armád má též sebevražednost občanského obyvatelstva různých států velmi odlišnou výšku.

Ve státech, u kterých jsme sledovali v hořejší tabulce sebevražednost ve vojsku, připadlo průměrně v letech 1870—1910 sebevražd na 100.000 obyvatelů:

v Sasku	32.3
v Dánsku	25.7
v Čechách	22.4
ve Francii	21.4
ve Slezsku	19.0
v Prusku	18.6
na Moravě	17.7
v Japonsku	17.2
v Uhrách (1892—1910)	15.8
v Rakousku (Předlitavsku i s českými zeměmi)	15.2
ve Spojených státech severoamerických (1900—1910)	13.8
v Bavorsku	13.2
ve Švédsku	12.3
v Belgii	11.8
v Anglii (s Walesem bez Skotska a Irska)	8.4
v Itálii	5.8
v Nizozemsku (1876—1910)	5.7
ve Španělsku (1886—1911)	3.6
v Rusku (1871—1900)	2.9

Sasko náleželo v této době vojensky k Prusku; je však zde uvedeno vzhledem k nápadně vysoké sebevražednosti, a též vzhledem k sousedství Čech. České země jsou zde zařaděny proto, že uvedená čísla budou podkladem dalších úvah.

Z tohoto přehledu je patrné, že pořadí států co do průměrné sebevražednosti je zcela různé od pořadí příslušných armád; dále že ve většině států je sebevražednost ve vojsku několikanásobně větší než sebevražednost vůbec. Vyňaty jsou Francie, Dánsko a Švédsko.

Ve Francii byla v 19. století sebevražednost vojska větší než občanského obyvatelstva, asi od r. 1900 jest poměr opačný. V Dánsku jsou od r. 1900 poměrná čísla pro armádu a ostatní obyvatelstvo přibližně stejná. Ve Švédsku klesla sebevražednost v armádě v období 1905—1909 pod sebevražednost ostatního obyvatelstva.

Přihlížíme-li k pětiletí, ve kterém dosáhla sebevražednost v té které armádě svého vrcholu (1880—1890), bylo v rakousko-uherské armádě přibližně 9krát, v italské 9krát, v nizozemské 9krát, v ba-

vorské 5½krát, v pruské 4krát, v anglické a belgické 3krát, ve francouzské 1½krát více sebevražd než ve stejném počtu obyvatelů dotčeného státu vůbec.

Ubýváním sebevražednosti ve vojsku, nebo přibýváním v obyvatelstvu zlepšil se tento poměr do r. 1905—1909 v Rakousko-Uhersku přibližně na 4½krát, v Itálii 3krát, v Nizozemsku 2½krát, v Anglii 2krát, v Rusku 2krát, v Belgii 1½krát více v armádách než v obyvatelstvu.

V americké armádě byla v l. 1905—1909 sebevražednost 3½krát, v Japonsku 3krát větší než v obyvatelstvu vůbec.

Sebevražednost ve vojsku liší se od sebevražednosti občanského obyvatelstva nejen průměrem poměrných čísel, nýbrž též pohybem sebevražednosti. Viděli jsme, že po letech osmdesátých předešlého století, kdy křivka sebevražednosti dosáhla v evropských armádách vrcholu, nastal vesměs úbytek sebevražednosti, a že průběh tohoto zjevu byl ve všech státech podobný. Naproti tomu vykazují křivky sebevražednosti obyvatelstva jednotlivých států značnou rozmanitost. V četných zemích přibývalo sebevražd až do světové války (Rakousko, Uhry, Srbsko, Itálie, Španělsko, Nizozemsko, Irsko, Švédsko, Bavorsko, Spojené státy severoamerické). V Rusku sebevražednosti přibývalo do r. 1890, načež počalo nepatrné klesání. V Sasku zůstává sebevražednost od devadesátých let na stejné výši, ve Vírtembersku od let sedmdesátých. Poměrná čísla sebevražednosti pro celé Německo klesají stále od vzniku sjednoceného Německa. Ve Francii křivka sebevražednosti stoupá nápadně až do r. 1905, načež počíná klesati. V Belgii trval vzestup do let devadesátých, od té doby křivka kolísá. V Anglii s Walesem přibývalo sebevražednosti do let devadesátých, od té doby jí ubývá. V Rusku stála sebevražda od let osmdesátých do světové války na stejném stupni. V Dánsku jí ubývá od let osmdesátých, v Norsku již od třicátých předešlého století. V Japonsku počala sebevražednost klesati v prvním desetiletí nynějšího století. Zdá se, že sebevražednost dostoupí všude svého vrcholu, a pak že opět klesá; v armádách bývá vrchol překročen zpravidla dříve než v občanském obyvatelstvu.

Sebevražednost v čsl. vojsku nemůžeme zatím přirovnati k sebevražednosti občanského obyvatelstva, protože není příslušných dat pro celý stát, pokud se týče občanského obyvatelstva. Zatím můžeme vzíti k přirovnání data o obyvatelstvu Čech a Moravy.

Do roku 1914 u nás sebevražda přibývalo, za války nastal hluboký pokles jako ve všech téměř státech válčících i neutrálních, po válce počet sebevražd opět rapidně vzrůstá.

Bylo pak sebevražd na 100.000 obyvatelstva:

		V Čechách	Na Moravě
v roce	1911	32·0	23·0
"	1912	32·2	22·2
"	1913	33·0	25·9
"	1914	31·7	22·3
"	1915	26·7	16·5
"	1916	25·6	15·0
"	1917	23·4	12·7
"	1918	22·9	11·1
"	1919	28·8	18·5
"	1920	32·1	20·8

Podle toho lze souditi, že v roce 1922 dosáhla sebevražednost v těchto zemích nejméně předválečné výše (1913). Byla tedy sebevražednost v našem vojsku v posledním statistickém roce více než 2krát větší než v obyvatelstvu v Čechách a více než 2½krát větší než v obyvatelstvu na Moravě.

I když tento poměr není pro naše vojsko nejpříznivější, lze plným právem souditi, že nebude též horší než sebevražednost četných jiných armád v přítomné době, jmenovitě však že sebevražednosti v naší armádě ubylo vůči sebevražednosti v armádě rakousko-uherské.

Co se týče intensity sebevražednosti v naší armádě bez ohledu na sebevražednost obyvatelstva, nelze vyloučiti možnost, že naše armáda bude mít největší poměrné číslo sebevražd ze všech armád v přítomné době. Tento zjev souvisí zřejmě se sebevražedností našeho obyvatelstva vůbec.

Tato není charakterisována pouze vysokým průměrem poměrných čísel za posledních 40 let před válkou (jednotlivé české země zaujímají v tom ohledu třetí resp. páté a sedmé místo mezi evropskými zeměmi), nýbrž též svou vzestupnou tendencí. Takovou vzestupnost nepozorujeme ve státech se stejně vysokým nebo vyšším číslem poměrné sebevražednosti. Kdežto v Sasku zůstala sebevražednost od osmdesátých let skoro stejnou, v Dánsku od polovice let osmdesátých klesala, ve Francii a v Prusku jevila v téže době mírnou tendenci k poklesu, vzrůstala v českých zemích frekvence sebevražd až do světové války, a to se značnou prudkostí, neboť v Čechách vzrostlo poměrné číslo sebevražd od pětiletí 1870—1874 do pětiletí 1909—1913 o 163%, na Moravě o 122%, ve Slezsku o 112%.

Jestliže se československá armáda stala jaksi dědičkou rakousko-uherské armády co do velikého počtu sebevražd, souhlasí tento zjev s faktem, že vysoká sebevražednost rakouské armády byla zaviněna především armádními sbory, které se doplňovaly převážně z území, jež tvoří nyní náš stát.

V roce 1912 připadlo na 100.000 mužů:

v 5. armádním sboru	(Bratislava)	121	sebevražd
v 9. „	„ (Litoměřice)	115	„
v 8. „	„ (Praha)	110	„
ve 4. „	„ (Budapešť)	104	„
ve 12. „	„ (Sibiň)	93	„
v 3. „	„ (Štýrský Hradec)	86	„
v 6. „	„ (Košice)	79	„
v 11. „	„ (Lvov)	77	„
v 7. „	„ (Temešvár)	74	„
v 10. „	„ (Przemyśl)	67	„
ve 2. „	„ (Videň)	66	„
ve 13. „	„ (Záhřeb)	65	„
v 1. „	„ (Krakov)	62	„
ve 14. „	„ (Innsbruck)	32	„
v 15. „	„ (Sarajevo)	15	„
v 16. „	„ (Dubrovnik)	14	„

Byla tedy v roce 1912 v armádních sborech bratislavském, litoměřickém, pražském a košickém sebevražednost větší než v roce 1921/22 v čsl. vojsku. Je též zajímavé, že jak v rakouské, tak v uherské polovici bývalé

monarchie, ony armádní sbory, které měly největší sebevražednost, doplňovaly se z nynějšího našeho území.

Jakožto vlivy působící na frekvenci sebevražd v určité zemi a době bývají uváděny hustota obyvatelstva, stupeň materiální i duševní kultury, industrialisace, hospodářská konjunktura, politické poměry, náboženství, národní zvyky, alkoholismus atd. Ukážeme později, že nelze tyto činitele pokládati za vlastní příčinu sebevražd, nýbrž jen za vlivy modifikující výšku sebevražednosti jakožto hromadného zjevu. V rámci tohoto článku není možno se zabývatí analýsou celého komplexu těchto otázek; zdá se však, že nápadný sklon k sebevraždě je známkou naší národní povahy alespoň v poslední době, neboť i ve Spojených státech severoamerických, tedy i tam, kde mimo vliv našeho domácího prostředí, mají ze všech přistěhovalců největší sebevražednost Češi (Netušil podle ústního sdělení statistika Prudential Life Insurance Co v Newarku).

Podle všech známek lze souditi, že sebevražednost našeho obyvatelstva blíží se k svému vrcholu a s tohoto stanoviska je též dlužno posuzovati sebevražednost našeho vojska.

II. Sebevražednost v armádách a její poměr k sebevražednosti obyvatelstva.

Prředevším je nutno si uvědomiti, že statistická data týkající se občanského obyvatelstva nelze ve všech případech považovati za úplná. Hlavní příčinou této neúplnosti je snaha šetřiti dobrého jména rodiny sebevrahovy. Naproti tomu jsou vojenské statistiky co do sebevražd velmi spolehlivé, alespoň u nás.

Mezi jednotlivými státy panují co do neúplnosti statistiky sebevražd značné rozdíly. Podle Netušila dlužno pokládati za spolehlivé statistiky německé, nizozemské, dánské a japonské, za méně spolehlivé rakouské, uherské, francouzské, anglické a španělské. Totéž, co platí o rakouských výkazech, platí dosud o československých. Rozdíl mezi sebevražedností ve vojsku a v občanském obyvatelstvu byl by tudíž v mnohých případech méně nápadný, kdyby občanské statistiky byly úplnější.

Pátráme-li dále po vlastní příčině, proč sebevražednost v armádách je zpravidla mnohem vyšší než v obyvatelstvu dotčeného státu, musíme vzíti v úvahu, že vojsko, nehledíc k vojenským osobám z povolání, tvoří zvláštní skupinu obyvatelstva, jež je charakterisována věkem, pohlavím a rodinným poměrem a je přesně ohraničena těmito známkami vůči ostatnímu obyvatelstvu.

Nejdůležitější z těchto známek je pohlaví. Ve všech pak statistikách, v nichž jsou vykázány sebevraždy pro každé pohlaví zvlášť, mají sebevraždy mužů rozhodnou převahu nad sebevraždami žen. Na příklad v období 1911—1913 v Německu činily sebevraždy žen jen 24.8% všech sebevražd, v Anglii 25.5%, ve Francii 24%, v Předlitavsku 22.6%, v Čechách 24.6%, na Moravě 19.2%, ve Slezsku 15.1%. Tato několikanásobná převaha mužských sebevražd nad ženskými je zdánlivě s to, aby vysvětlila ve většině států vysoké poměrné číslo sebevražd ve vojsku. Přihlížíme-li však k tomu, jaký podíl na sebevražednosti obyvatelstva v určitém věku mají muži a ženy, shledáme, že v mladém věku jsou sebevraždy žen poměrně častější a že teprve po 25. roce je převaha mužských sebevražd nápadnější.

Na příklad činily v Praze v letech 1911—1914 sebevraždy žen ve věku 15—19 let 43.9%, ve věku 20—24 let 39.8%, ve věku 25—29 let 28.9%, ve věku 30—39 let 27.2%, ve věku 40—49 let 18.3%, ve věku 50—59 let 21.6%, ve věku 60—69 let 17.9% všech sebevražd. (Netušil podle záznamů pražských ústavů pro soudní lékařství.) V Prusku v letech 1883—1890 (na základě dat Prinzingových, citovaných Návratem) připadlo na ženy ve věku 15—20 let 33.9%, ve věku 20 až 25 let 25.7%, ve věku 25—30 let 22.8%, ve věku 30—40 let 18.3%, ve věku 40—50 let 15.7% všech sebevražd.

Ve Spojených státech severoamerických v l. 1900—1919 podle Netušilových údajů ve věku 15—19 let 52.3%, ve věku 20—24 let 36.3%, ve věku 25—34 let 27.9%, ve věku 35—44 let 21.8%, ve věku 45—54 let 19.3%, ve věku 56—64 let 14.0%.

Rozdíl mezi procentuální účastí žen na sebevražděnosti všeho obyvatelstva v jednotlivých stupních věkových v Praze v l. 1911 až 1914 a mezi obdobnými daty pruskými za l. 1883—1890 spočívá jednak v tom, že ve městech bývá procento ženských sebevražd větší než na venkově, a tudíž větší než v obyvatelstvu celého státu, jednak v tom, že vlivem měnicích se kulturních a sociálních poměrů (emancipace žen!) procentuální účasti žen na všeobecné sebevražděnosti časem přibývá. To potvrzují též čísla Spojených států severoamerických. Větší účast ženských osob na sebevražděnosti v mladistvém věku vysvětluje se rychlejším dospíváním ženy. V Americe bylo ve věku 15—19 let dokonce více ženských sebevrahů než mužských (5.8 mužů a 6.4 žen na 100.000 osob téhož pohlaví — Netušil).

Z uvedených čísel však plyne, že — nehledíc k osobám pod 20 let — právě ve věku 20—25 let, jest rozdíl mezi sebevražděností obou pohlaví nejméně vyjádřen, a že tudíž vysokou sebevražděností ve vojsku lze jen částečně vysvětliti rozdílem mezi sebevražděností obou pohlaví.

Další známka, kterou je vojsko jakožto určitá část obyvatelstva charakterisováno, je rodinný poměr většiny vojenských příslušníků; počet neženatých osob v našem vojsku dlužno odhadnouti na 90% celého počtu živých, v cizích armádách bude asi procento neženatých ještě větší.

Schwiening pokládá tuto známku za zvláště důležitou vzhledem k sebevražděnosti ve vojsku. Podle něho v průměru let 1901 až 1905 vyskytlo se ve Švýcarsku na 100.000 svobodných mužů ve věku 20—29 let 34.4 sebevražd, na 100.000 ženatých v témže věku jen 19.1; podobně ve Francii v l. 1889—1891 připadlo na 100.000 svobodných mužů ve věku 20—25 let 23.7, na 100.000 ženatých mužů stejného věku 9.7 a ve Švédsku v l. 1891—1900 na 100.000 svobodných mužů od 20—25 let ve městech 33.3, na venkově 10.8, na 100.000 ženatých ve městech 15.9, na venkově 7.1.

Čísla, jež uvádí Schwiening, byla by jistě s to, aby spolu s ostatními činiteli (věkem, pohlavím) vysvětlila vysokou sebevražděnost vojsk, kdyby nebylo jiných dat, která Schwiening nevzal v úvahu. Tak Soquet (cit. podle Návrata) udává pro období 1863—1880 ve Francii jiný poměr sebevražd: na 100.000 ženatých mužů 26.0, na 100.000 svobodných 15.2. Rozpor tento může ostatně spočívat v okolnostech, že Soquetův údaj se vztahuje na všechny ročníky obyvatelstva, a že manželství poskytuje jistou ochranu proti sebevraždě právě v mladickém věku; pro posouzení otázky s našeho stanoviska byla by ovšem důležitější data, která se vztahují jen na třetí desítky let života. Prinzing (cit. podle Návrata) vypočítává pro Prusko

v letech 1883—1890 na 100.000 svobodných 38.8 mužských sebevrahů, na 100.000 ženatých 49.8 mužských sebevrahů. Vliv rodinného poměru na frekvenci sebevražd bude asi různý podle intensity a způsobu kultury té které země a doby. Masaryk praví, že dnešní manželství sebevraždy nezamezují, nýbrž někdy ji přímo vyvolávají.

Je tedy zřejmo, že rodinný poměr nemůžeme považovati za spolehlivého činitele, který by přispěl k vysvětlení vysoké sebevražednosti v armádách vůbec, nýbrž že rodinný poměr může mít tento význam jenom, běží-li o určitou zemi a určitou dobu.

Jak při posuzování pohlaví, tak rodinného poměru dotkli jsme se již stáří jakožto významného činitele. Schwiening uvádí věk většiny vojenských osob jakožto okolnost vysvětlující velkou frekvenci sebevražd ve vojsku.

Bohužel, není dostatek statistických dat, která by byla vhodná k posouzení této otázky; uvedeme aspoň tato pozorování:

Návrat uvádí statistiku Prinzingovu z let 1883—1890 v Prusku, kde bylo na 100.000 obyvatelů téhož věku sebevražd:

ve stáří	10—15 let	3.1 mužů	0.9 žen
"	15—20 "	17.9 "	9.2 "
"	20—25 "	36.0 "	12.5 "
"	25—30 "	32.4 "	9.6 "
"	30—40 "	44.1 "	9.9 "
"	40—50 "	68.3 "	12.8 "
"	50—60 "	86.8 "	16.7 "
"	60—70 "	95.2 "	18.8 "
"	70—80 "	98.2 "	20.2 "
"	přes 80 "	104.4 "	20.4 "

Průměrná sebevražednost v Prusku vůbec byla v této době 18.3. na 100.000 obyvatelů; vidíme tedy, že sebevražednost mužů ve věku 20—25 let je mnohem vyšší než sebevražednost veškerého obyvatelstva, že však vliv stáří na sebevražednost této skupiny je menší než vliv pohlaví; kdežto sebevražednost žen je teprve v 7. desítce života větší než průměr sebevražednosti veškerého obyvatelstva, je sebevražda mužů pouze v prvních dvou desítkách života menší než průměr.

Nicméně naskytá se i tu zjev pro náš problém pozoruhodný, že totiž právě ve věku, v němž jest převážná většina vojenských příslušníků, lze pozorovati zvláštní sklon k sebevraždě, větší, než by bylo lze očekávati podle celého průběhu křivky sebevražednosti v různých věkových stupních.

Netušil sestavit na základě záznamů pražských ústavů pro soudní lékařství z let 1911—1921 tento přehled sebevražd podle věkových skupin:

Období	Pohlaví	V ě k							
		10-14	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69
1911—1914	muži	2	46	77	64	83	71	58	55
	ženy	—	36	51	26	31	16	16	12
1915—1918	muži	6	36	30	14	48	46	52	55
	ženy	—	28	40	21	32	30	27	23
1919—1921	muži	2	35	47	34	51	45	50	38
	ženy	—	14	39	27	35	22	27	12

Čísla tato jsou absolutní a nelze jich prostě mezi sebou přirovnávat; přece však je konstantně a u obou pohlaví počet sebevrahů v první polovici třetího desetiletí větší než v druhé. Můžeme tedy i zde pozorovati zvláštní sebevražedný sklon věkové skupiny, k níž patří většina vojenských osob. Tabulka tato je tím pozoruhodnější, že se vztahuje na tři období, z nichž v každém převládaly jiné vlivy, a v nichž se zmíněný zjev pravidelně opakuje. V letech 1915—18 je přirozeně počet sebevrahů ve věku 15—19 let větší, než v obou nejbližších stupních, poněvadž počet mužského občanského obyvatelstva v úzadí ve věku 20—29 let se nápadně zmenšil.

Ve Spojených státech severoamerických připadlo v letech 1900—1919 na 100.000 obyvatelů téhož pohlaví a věku (podle Netušila):

ve stáří 10—14 roku	0.54 mužů	0.40 žen
„ 15—19 „	5.8 „	6.4 „
„ 20—24 „	16.7 „	10.1 „
„ 25—34 „	26.5 „	11.2 „
„ 35—44 „	40.5 „	10.1 „
„ 45—54 „	42.3 „	11.8 „
„ 55—64 „	62.5 „	11.4 „
„ 65—74 „	68.3 „	12.4 „
„ přes 75 „	258.1 „	48.7 „

Zde již nepozorujeme onoho vybočení křivky sebevražednosti v období 20—24 let; naopak je zde určitě vyjádřen známý fakt, že sebevražednosti stárím přibývá. Průměrná sebevražednost ve Spojených státech severoamerických byla v tomto období 14.7 na 100.000 obyvatelů; tedy i zde je sebevražednost mužů ve vojenském věku nad průměrem všeho obyvatelstva.

Vidíme tedy, že věk vojenských příslušníků přispívá sám o sobě velmi málo k vysvětlení výše sebevražednosti, a že i v tom ohledu setkáváme se v různých zemích s různými poměry.

Schwiening a Návrat uvádějí ještě jiného činitele, který prý působí na frekvenci sebevražd ve vojsku, totiž bydliště (zda ve městě, či na venkově), je však velmi pochybné, zda možno tomuto činiteli přikládati nějakou důležitost vzhledem k vojsku. Je sice pravda, že ve všech zemích a dobách byla sebevražednost ve městech větší než na venkově. Tento zhoubný vliv městského prostředí nemůže se však jevití ihned na osobách příslých z venkova, nýbrž působí zajisté již od mládí na duševní vývoj městského obyvatele, snad do jisté míry i dědičně. Vojín, který přišel z venkova do města ke konání vojenské služby, nestává se ještě měšťákem, a není tedy správné vysvětlovati vysokou sebevražednost ve vojsku vyšší sebevražedností městského obyvatelstva. To platí zvláště pro naše poměry, neboť

1. naše posádky jsou jen částečně ve velkých a středních městech, částečně však v menších městech a vesnicích;

2. délka presenční služby je u nás menší než byla skoro ve všech státech před válkou.

Je však ještě jiná důležitá okolnost, která nemůže býti bez vlivu na sebevražednost ve vojsku, t. j. poměr počtu dokonaných sebevražd k počtu sebevražedných pokusů. V tomto ohledu panuje značný rozdíl mezi vojskem a občanským obyvatelstvem. Smrtelný výsledek sebevražedného impulsu závisí od smrtícího prostředku, k němuž sebevrah sáhne. U vojska je to nejčastěji služební střelná

zbraň, tedy nástroj v tomto případě velmi spolehlivý. Občanské obyvatelstvo sáhne jen v menšině případů ke střelné zbraní, a to zhusta ke střelným zbraním méněcenným, jinak utíká se k jedům, přerezáni krevních cév, utopení atd., k prostředkům to, které (vyjma oběšení) nesmrtí tak jistě jako dobrá střelná zbraň. Statisticky se však uplatní obyčejně jen dokonaná sebevražda; i tam, kde se zaznamenávají též pokusy sebevraždy, může jen menšina jich býti statisticky zachycena (zpravidla jen případy, které přijdou do nemocnice), neboť u pokusu uplatní se snaha čin zatajiti více než u dokonané sebevraždy. Na venkově zůstane přirozeně více pokusů zatajeno než ve městech. Je to vlastně nedostatek statistiky, že vykazuje jen dokonané sebevraždy, ačkoli s různých stanovisk je dlužno stejně hodnotiti sebevražedný impuls ať vede k smrti nebo ne. Okolnost, že vojin má po ruce velmi účinné smrtící prostředky, je bez odporu jednou z příčin vysoké sebevražednosti u vojska.

Tyto vývody lze doložiti i číselně: v Anglii je zaznamenáno v letech 1893—1907 na 45.605 sebevražd 31.826 sebevražedných pokusů, ve Vídni v letech 1901—1910 na 4634 sebevražd dokonce 5378 pokusů. Ovšem pokud pokusy nejsou vykázaný odděleně podle pohlaví, lze předpokládati, že pokusů bude u žen relativně více než u mužů z důvodů, o nichž není třeba se šířiti. V Mnichově bylo v období 1903—1909 mužských sebevražd 549 na 356 pokusů podniknutých muži (t. j. 100:65), v Budapešti 1902—1904 mužských sebevražd 602 a 577 pokusů (tedy 100:96). Jak řečeno, nemůžeme míti ani tušení, kolik sebevražedných pokusů se do zmíněných statistik nedostalo.

Naproti tomu připadlo v pruském vojsku v letech 1904—09 na 1050 sebevražd 514 pokusů (100:48.5), ve francouzském 1905—09 na 428 sebevražd 228 pokusů (100:54), v rakousko-uherské armádě bylo v letech 1905—1906 sebevražd 81 na 100.000 počtu živých, sebevražedných pokusů 14 na 100.000 počtu živých (100:17.4), v r. 1911 sebevražd 66 na 100.000, pokusů 16 na 100.000 (100:24), v r. 1912 sebevražd 70 na 100.000, pokusů 18 na 100.000 (100:25.7).

Individuální hlášení o sebevraždách a sebevražedných pokusech v našem vojsku jsou po ruce teprve za krátkou dobu: na 48 sebevražd připadá tu 25 pokusů (100:52); v periodických hlášeních se pokusy zvláště nevykazují.

Při tom dlužno ještě uvážiti, že vykázaný počet sebevražd je ve vojenských statistikách téměř úplný.

Větší účinnost střelných zbraní je patrna i při sebevraždách občanského obyvatelstva; v Mnichově byl poměr sebevražd k pokusům 100:37, bylo-li užito střelné zbraně, kdežto poměr veškerých sebevražd k pokusům byl 100:86.

Mimochodem řečeno, spolehlivost sebevražedného prostředku je činitel, který je s to, aby značně modifikoval statistická čísla o sebevražednosti vůbec. Je pravděpodobno, že čím starší je sebevrah a čím více má životních zkušeností, tím spolehlivější volí prostředek; patrně též mužové volí průměrně spolehlivější prostředek než ženy. Tato okolnost může míti značný vliv na různost počtu dokonanych sebevražd v různém věku a u různých pohlaví.

Naše úvahy o poměru sebevražednosti v armádách k sebevražednosti v občanském obyvatelstvu lze shrnouti takto:

Všeobecný úkaz, že ve vojsku je sebevražednost značně vyšší než v obyvatelstvu dotčené země vůbec, lze z velké části vysvětliti

různými činiteli, jež nesouvisí přímo s vojenskou službou a jež lze nazvat všeobecně demografickými; nehledě k větší úplnosti vojenských statistik, jsou to: Věk, pohlaví a rodinný poměr vojenských příslušníků a spolehlivost sebevražděného prostředku. Z těchto činitelů jsou nejdůležitější pohlaví a spolehlivost prostředku; naproti tomu věk a rodinný poměr jsou vlivy značně proměnlivé a méně významné a lze je uplatnit jen pro určité země.

(Budoucně dále.)

Plukovník v. v. Josef FALDUS:

Kartografie za dob napoleonských.

Její vliv na vedení války se zvláštním zřetelem
k tažení v letech 1812—1815.

(Pokračování.)

Francie:

V kartografii byla Francie vzorem. Rod Cassini-ů vyznamenal se v astronomických a kartografických pracích. Od poloviny XVII. až do XIX. století, byli čtyři z tohoto rodu za sebou řediteli pařížské hvězdárny. Proslulá „Carte géométrique de la France dite de l'Academie“ 1:86.400, v 184 listech, od Césara Francoise Cassini-ho de Thury, v letech 1750—1793, první příklad vědeckého mapování ve velkém měřítku, zahajuje periodu triangulace a geodetických snímků. Paříž byla tehda střediskem měřicího a znázorňujícího zeměpisu, a působila bohatě na celou Evropu. 7 rovnoběžkových a 4 polodílková pásma trojúhelníků 1. řádu dělila Francii na 4 velké čtyřúhelníky, opřené na koncích 19 základními liniemi. Celé dílo obsahuje 6.000 měřených bodů ze 600 pozorovacích míst, a spojených ve více než 40.000 trojúhelníků. Projekce, užitá Cassinim při jeho velké mapě a podle něho též nazvaná, byla užitá později I. G. Soldnerem při katastru Bavorském, převzata i pro mapy rakouského štátu gen. ubytovatele Františkova mapování říše rakouské, jakož i pro mapy generálního štábu Vřtemberska a Badenska. Terén, naznačující hory protáhlými liniemi směrem největšího svahu, je celkem dosti málo výrazný, neoznačuje ani prudkosti spádu, ani výšky; pro vyznačení velehor selhává úplně. Sydow píše o ní v r. 1857, že mapa tato nečiní zadost sice požadavkům, jež se dnes kladou na mapu speciální v měřítku 1:86.400, přece však pro pokrok kartografie že má význam epochální, a že je základem všech map, nejenom francouzských, nýbrž i všech jiných zemí jako klasický příklad, směrodatný a povzbuzující až po dnešní dobu.¹⁾

Mapa se opírá o astronomická pozorování a k nim se přimykající geodetickou triangulaci, avšak výškové poměry pudy ponechává bez povšimnutí; pro tyto teprve následující století nachází správný výraz. Dílo takové velikosti a rozsahu, na němž pracovalo mnoho lidí různého talentu a různé pily po tak dlouhý čas, nemohlo ovšem zůstat bez chyb. Napoleonská doba a činnost Dépôt de la Guerre po skončení mapy Cassini-ho v l. 1789—1817 přes to, že vedeno tolik válek, byla velmi plodná. Málomocný vojevůdce dovedl význam dobrých map pro vedení války tak ocenit, jako Napoleon I., a půso-

¹⁾ Sydow, Der kartographische Standpunkt Europas 1856—1864. (Peterm. Mitt. 1857.)